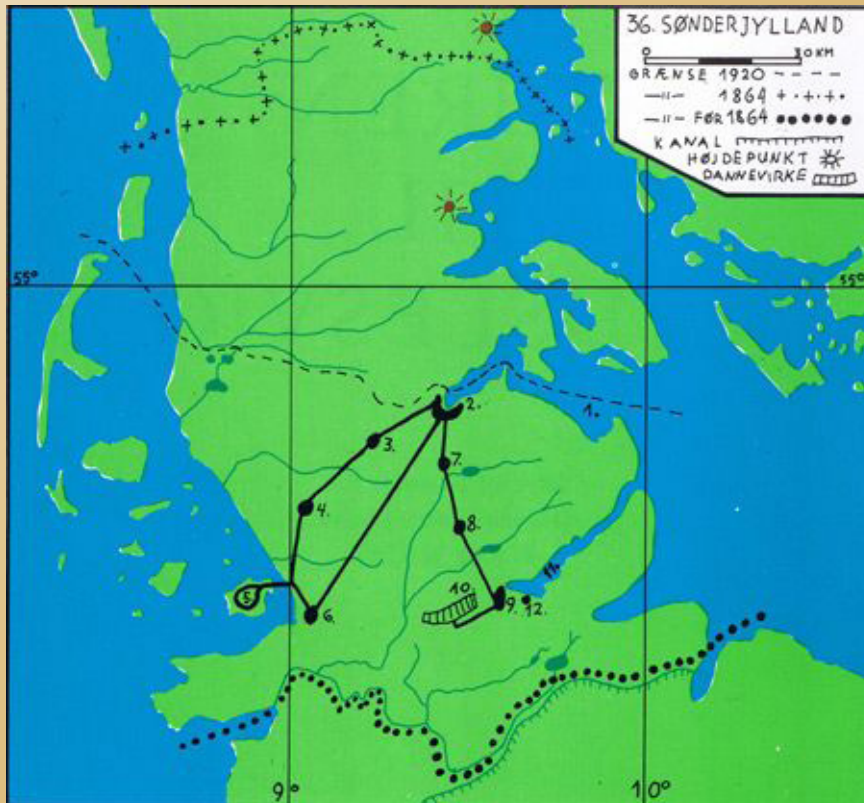

1962

En skoleudflugt til Sydslesvig

Indledning

I 1962 var vi næsten alle i Grenaa Vestre Skoles 8. klasser lige fyldt 14 år. Vi var nu så gamle og havde kun et år tilbage at gå i skolen, at vi skulle ud på en større udflugt efter datidens normer.

Indtil på dette tidspunkt i vor skolegang var alle skoleudflugter ellers gået til Gerrild Skov på Norddjursland. Den aller første udflugt med skolen til Gerrild Skov, jeg kan huske, foregik med "Gerrild-Grisen", som den blev kaldt - Grenaa-Gerrild Jernbanen, som ellers i sin fulde længde hed Ryomgaard-Grenaa-Gerrild Jernbanen.

I 1962 fandtes der ingen motorvej fra Århus til Padborg, som i dag. Alle godt 240 km foregik fra Grenaa via Hovedvej A 15 til Århus. Herfra gennem Århus by og ud mod Skanderborg ad Hovedvej A 10 og ned gennem Jylland, gennem samtlige byer der lå på vejen. Dengang var trafikken heller ikke så hektisk som i dag.

Efter hjemkomsten fra "Turen til Sydslesvig" skulle der skrives en stil om turen og de oplevelser, den havde givet os. Vi fik fri en hel skoledag, kan jeg huske, for at tage på Biblioteket og finde materiale om det vi havde set og oplevet.

Vi havde det sjovt på turen, men ellers gik vi ikke så meget op i, hvad vi

blev budt af vore lærere. Det var også, derfor vi blev smidt i kælderen, den anden nat på herberget i Mürwich. Det var første gang jeg traf bekendtskab med den manglende tyske humor "ordnung muss sein". Faktisk var det kun en enkel af mine skolekammerater, der ikke kunne styre sig og derved fik alle drengene sendt i kælderen for at sove den næste nat. Denne lille deltalje måtte ikke indgå i stilen, men fru Petersen blev altså taget i tolden med en flaske spiritus! Om fru Petersen tog skraldet for os andre skal være usagt, men vi havde næste alle købt én eller to af de små flaske spiritus til 1 DM og taget med hjem.

En anden lille episode fra turen som heller måtte komme med i stilen, var da vi gik rundt i Flensburg og en af de fremlige elever havde købt en pakke cigaretter og vadede rundt med en cigaret i munden. Uheldigvis opdagede en tysk betjent ham og slog cigaretten ud af munden på ham. Ja, og så den sidste erindring fra turen, der slet ikke indgik i studieturen til det gamle land syd for Krusaa. Buschaufføren, mødte vi på vor gang rundt i det indre af Flensburg i Olaf Samsonstrasse, i samtale med en af de letlevende damer. En stil blev der dog skrevet og min originale stiletekst fortsætter herunder.

Turen til Sydslesvig

I dagene 27., 28., 29. august 1962 var 8. a og b fra Grenaa Vestre Skole under ledelse af Fru Petersen og Fru Mikkelsen på en tur til Sydslesvig.

Kl. 9 mandag morgen forlod vi Grenaa i Røndes store turistbus.

Vi kørte først til Aarhus og derefter til Skanderborg, hvor vi passerede Ladegårdsbakkerne, det sted hvor Niels Ebbesen i 1340 blev dræbt i kampen mod tyskerne.

Langs Mossø gik turen nu hen til den såkaldte midtervej, der går ned gennem den jyske højderyg. Fra en bakketop kunne vi se både Ejer Bavnehøj og Himmelbjerget, begge højder let kendelige på tårnet der står på dem.

Ved Ølholm passerede vi et stykke af den gamle hærvej, og ikke længe efter kørte vi ind i Jelling, og her i den gamle kongestad gjorde vi ophold først for at spise, for vi var sultne, men ikke mindst for at se de berømte runestene og Gorm den Gamle og Tyra Danebods gravhøje, som begge er undersøgt af oldtidsforskere, dog uden de har fundet ret meget.

De to runestene står foran kirken. Den store bærer det første danske Kristus billede, som er omgi-

vet af drageslyngninger.

Den lille bærer runeindskriften, der lyder således:

Gorm konge gjorde dette kuml efter Tyra sin hustru Danmarks bod.

På den store sten står: Harald konge satte denne sten efter Tyra sin moder og Gorm sin

fader, den Harald, som vandt sig al Danmarks og Norge og gjorde danerne kristne.

Det er morsomt at lægge mærke til, at denne sten fortæller mere om den der satte den, end om de to mennesker, den er sat over, men det er meget typisk for vore runestene.

Efter pausen drog vi videre. Gennem høje skrænter og dybe kløfter slyngede vejen ind til Vejle. Det er sært at tænke på, at disse vældige formationer af sten, sand, og grus er dannet af istids-aflejringerne.

Ad hovedvej 10 fortsætter turen gennem Kolding. Vi fik lige et glimt af Koldinghus slotsruin. Slottet nedbrændte i 1814. På det tidspunkt var det beboet af en hær spaniolere, som Napoleon havde sendt os til hjælp mod englænderne. De arme soldater frøs og fyrede derfor så stærkt, at der gik ild i træværket, og slottet nedbrændte.

En del af det er restaureret og står nu som landsdelmuseum.

Syd for Kolding kunne vi se Skamlingsbanken, som var samlingssted for de danske folk i Sønderjylland. Hvert år bliver her holdt store møder med kendte mænd som talere, og her fik den første forkæmper for det danske sprogs anerkendelse som regeringssprog i Sønderjylland. Peter Hjorth Lorentzen fik overrakt et sølv drikkehorn, som bar indskriften: »Han vedblev at tale dansk« og det fortæller os, at vi nærmer os grænsen fra 1864-1920.

Inden længe passerede vi mindstedet fra 1920 og rullede så ind i herrnhutterbyen Christiansfeldt, hvor vi gjorde et nyt ophold. Byen er grundlagt 1773 af Herrnhutterne, medlemmer af en religiøs bevægelse, hvis stifter var den bøhmiske grev Zinzendorff. Byen havde navnlig omkring 1800 stor betydning i religiøs henseende, det var i pietismens tid. Nu spiller den ingen større rolle i den retning, selvom der stadig bor en del medlemmer af det religiøse samfund i byen. Byen var fra sin grundlæggelse bestemt til at kunne fremstille og forsyne sine indbyggere med alle livsforbrødenheder. Tilbage fra den tid er egentligt kun honningkagebageriet og pølse-fremstillingen.

Blandt bygningerne der er tilbage fra den første tid er kirken, eller man kunne snarere kalde det et bedehus, da der hverken er alter eller prædikestol i den.

Her serveres det, såkaldte kærlighedsmåltid, som består af te og honningbrød, et symbol på skærtorsdagsmåltidet, Jesus spiste sammen med sine apostle, og hvor den hellige nadver blev indstiftet. Desuden står søster og brødrehuset tilbage, et slags hjem for ugifte og enker.

Mest ejendommelig af alt det

vi så, var kirkegården, som er anlagt i korsform. På indgangsporten står: Det sås i forkrænkelighed, når man forlader kirkegården står der: Det oprejses i uforkrænkelighed. På kirkegården ligger gravene i lige rækker og nummerorden, mænd til venstre, og kvinder til højre.

Vi kunne have gået meget længere i Christiansfeldt, men tiden var knap og efter en times forløb blev vi stuvet ind i bussen og fortsatte mod syd gennem Haderslev og videre til Aabenraa. Her så vi nogle skudhuller gennem et par betonlysmaster og vi blev mindet om kampene den 9. april 1940.

Da vi nærmede os grænsen ved Kruså passerede vi et par mindesmærker for Folke Bernedotte, der havde hjulpet i tusindvis af koncentrationslejr fanger over grænsen lige før det tyske riges sammenbrud i 1945. Selv faldt han for morderhånd nogle år senere, da han i FN's tjeneste arbejdede i Israel.

Selve overgangen over grænsen tog ikke lang tid, selv om der var mange biler og rejsende, der skulle ekspederes, og kort efter befandt vi os på den sydlige side af grænsen og inden vi fik set os om var vi i Flensburg.

Flensburg

Vi fik nu instruktion om, hvor vi måtte færdes og hvornår vi skulle samles ved bussen. Det var vidunderlig at få lov til at slentre et par stykker sammen op gennem hovedgaden, som hedder Norderstrasse. Vi bemærkede, at der var mange gamle huse i denne gade, og der var forretnings-ejendomme ved mægtige lagerbygninger ned mod havnen. Det minder om, at Flensburg også før i tiden har været en meget stor og driftig havne- og forretningsby. Ved byens nordlige udkørsel bemærkede vi en morsom gammel fritstående port, som hed Nordertor. Det viste sig, at være den gamle byport fra den tid, da byen lå beskyttet bag volde. Al trafik fra nord gik da gennem denne port. I dag går vejen uden om den, fordi der ville opstå trafikpropper ved den.

Omkring klokken 18 var vi alle samlet igen. De fleste af os havde gjort indkøb i byen af chokolade, flødekarameller o. s. v. . Så vi havde større bagage end før.

Mürwick

I løbet af 20 minutter fandt vi frem til det tyske ungdomsherberg i Mürwick. Vandrehjemmet lå på toppen af det højdedrag,

der løb langs Flensburg-fjordens sydside, så der var en pragtfuld udsigt herfra.

Vandrehjemmet var smukt og moderne indrettet, og køjerne vi fik anvist, var rene og gode, så vi havde alle betingelser for at sove godt, at det så kneb i enkelte tilfælde, skyldes at et par af os var mere oplagt til skæg og ballade end nattesøvn.

Resultatet af denne uro blev, at alle drengene næste morgen fik en omgang af Herbergsvagten og næste nat skulle sove i kælderens,

hvor forholdene dog var mindst lige så gode.

Efter morgenmaden, som bestod af kaffe, rundstykker og marmelade, smurte vi os selv en smørrebrødspakke, som blev lagt i vor bagage og så tog vi til byen med Duborg skolen som første mål.

Duborg skolen

Skolen ligger på det sted, hvor dronning Margrethes stolte slot Duborg lå. Skolen er en stor træfløjet rødstensbygning. Den er dansk, men tillempet efter syd-

slesvigske forhold.

Dens lærerpersonale er dansk, men alle skal dog kunne tale tysk for at kunne klare den specielle undervisning.

Man kan tage både realeksamen og studentereksamen herfra, og studenter kan studere videre både ved danske og tyske universiteter.

Under ledelse af skolebetjenten blev vi ført op i festsalen, hvor vi skulle deltage i den fælles morgensang. Vi ankom i god tid og benyttede lejligheden til at se på de smukke vinduer med glasmalier og alle de andre billeder og inskriptionerne på væggene. Alt vidnede om, at intet steds er dansk kultur sat så højt, som her hvor, man må kæmpe for at bevare den.

Efter en speciel Duborg hymne, som vi ikke kendte, sang vi Johs. V. Jensens »Hvor smiler fager den danske kyst«, og derpå »Den signede dag«.

Rektor hilste på os, før han gik til sit arbejde, og vi gik derpå ud til den lange trappe, der fører ned til det smukke ny danske bibliotek. Vi var alle meget betaget af denne smukke bygning, som er indrettet med bibliotek, læsesal, musiksal og foredragssal.

Der blev tid til endnu en lille strøgtur, før vi kørte ud til vandrerhjemmet og spiste varm

middag, der bestod af gullasch og med grønærter og kartofler og en chokoladebudding til dessert. Mætte og udrustet med vor smørebrødspakke kørte vi mod Slesvig.

Sankelmark

Ved Sankelmark gjorde vi et nyt ophold og studerede omhyggeligt det danske og det østrigske mindesmærke for de ved træfningen der den 6. februar 1864 faldne soldater.

Historien fortæller, at den danske bagtrop ved tilbagetræknin-

gen fra Dannevirkestillingen blev forfulgt af en østrigsk fortrop, med hvilken de tog kampen op. Denne kamp var både hård og blodig, men den sikrede de danske troppers tilbagetrækning til Dybbøl, før østrigerne optog ikke forfølgelsen af den danske hær.

Isted

Kort før vi nåede Slesvig, kørte vi over Isted Hede og inden i os nynnede det:

Det var en sommermorgen,
endnu før det blev dag,
da yppedes på heden
et Holger Danske slag.

Det var på Isted hede
og så i Øvre Stoltk
for gamle Danmarks ære,
da stred det danske folk.

Gottorp slot

Ankommet til Slesvig by kørte vi straks til Gottorp Slot, hvor vi gjorde holdt.

Først var vi inde i det såkaldte Nydamshus, hvor vi så det velbevarede oldtidsskib, som blev

fundet ved Nydan. Her var desuden mange smukke ting i læder, bronze, jern og sølv fra samme periode af vor fælles historie. Mest imponerede var vi af de særdeles smukke og velbevarede moselig, som enten der er tale om menneskeofring, naturlig

død eller død ved ulykke giver os vigtige oplysninger om den tids kultur.

I det museum så vi også et par af de ældst bevarede bukser og nogle gamle hudesko i et snit, der viste, at de gamle forstod at lave fodtøj, der ba-de var smukt og praktisk.

Vore billetter gjaldt også til selve slottet, hvor der er indrettet museum i 60 værelser. Det var en oplevelse at gå gennem disse mange rum og sale og se på tingene fra de forskellige historiske perioder, men om nogen fordybelse kunne der ikke være tale,

dertil var der ikke tid, da vor tur også havde Dan-nevirke som programpunkt.

Efter 1½ time var vi atter i bussen på vej ud mod Den Gamle Oksevej og Thyras Vold.

Dannevirke

Kun få km fra Slesvigs yderkvarter lå en lille landsby, som hed Grosse Dannewerke og næsten bygget sammen med den, er landsbyen Kleine Dan-newerke, og netop her gennembrød Den Gamle Oksevej (Hærvej) Dannevirke.

På dette sted stod en tavle med et

kort over både halvkredsvolden ved Hedeby, Korwerke, den rigtige gamle vold, der løber syd for Dannevirke, samt den egentlige Dannevirke, og denne tavle gav oplysning om voldens forskellige ændringer og udbedringer.

Så besteg vi volden, der dels lå hen som græsning for gæs og får og dels var bevokset med krat.

Nogle få hundrede meter fremme traf vi Valdemarksmuren og blev imponerede over, at denne mur der stammer fra ca. 1150 og er det første danske bygningsværk af brændte sten, endnu stod den så smukt både i farver og stenskrifter.

Slesvig

Atter tilbage til Slesvig, som vi snart opdagede bestod af en smuk og morsom gammel bykerne.

Vi fik lov selv at gå rundt i byen og kikke efter en plads til at spise vores madpakke.

Nogle af os benyttede lejligheden til at se den skønne domkirke, hvilket vi ikke fortrød, andre ville hellere se på vinduernes billige chokolade.

Midt på byens strøg boede en dansk købmand, som for nogle år siden begyndte forretning her.

Da vi var inde hos ham at handle; fik vi et stykke chokolade i tilgift, også selv om vi ikke købte noget, men bare osede.

Imidlertid måtte vi tilbage til vort herberg, inden det blev for sent. Vore ledere skulle smøre madpakker til dagen efter, og vi skulle helst i seng i god tid for at være udhvilet til næste dag, som vi vidste, havde et stort program.

Der blev hurtigt ro overalt undtagen i lærerværelset, hvorfra mærkelige dufte af rugbrød, spegepølse, ost, leverpostej trængte ud, og hvorfra man hørte raslen af papir, men 40 madpakker med 6 halve i hver, skal jo sætte sine spor.

Næste morgen kl. 7 var alle oppe og havde pakket og gjorde så rent i soverummene til vi kl. 7.30 gik til bords og spiste morgenmad, ryddede til side, hjalp med opvasken, og endelig kl. 8 sad vi igen i den kære bus på vej til nye eventyr, som ikke lod vente på sig ret længe.

Skovlund/Schafflund

Det første hed Skovlund (på tysk Schafflund). Her er en dansk skole, hvor formanden for det sydslesvigske danske parti, Karl Otto Meyer er lærer.

Skolen har kun 12 elever, vi sang morgensang sammen med dem

og derpå sang vi en dansk fædrelandssang. Karl Otto Meyer holdt derpå en tale for os om det ofte meget vanskelige arbejde i en mindretals skole.

Bagefter så vi pigerne arbejde i et lille skolekøkken indrettet i kælderens. Dette hold skolekøkkenelever var samlet sammen fra 4 skoler.

Vi takkede, fordi vi måtte se, hvorledes det kulturelle arbejde foregik her i grænseegnene, hvor hver lille skole er et kulturcentrum, og hvor man ofte indretter små kirkesale og døber børn af dansksindede forældre.

Gennem flade lavtliggende marker kørte vi til Bredstedt, som ligger i marsken. Mange gårde ligger på kunstigt opbyggede volde for at vandet ikke skal nå dem.

Husum

Mellem Bredsted og Husum der ligger længere mod syd, nærmest grænsen til det gamle Ditmarsken, drejede vi mod vest ud på en lille ø, der hedder Nordstrand og med en dæmning er forbundet med fastlandet.

Her fik vi lejlighed til at se, hvorledes marsken dannes og inddiges, og vi så hvorledes tusinde af okser og får græssede på marken omkringet af kanaler. Fårene hav-

de fået malet en grøn eller rød plet på bagkroppen eller i nakken, så man kunne se hvis, der var hvis.

I Husum var der en mægtig samlestald for marsklandets kreaturer, som herfra sendes sydpå med bane eller biler.

Husum, tågens by, er en driftig handelsby. Desuden tillod tiden ikke at vi blev der ret længe, da vejen til Grenaa var adskillige mil lang.

Det gik rask hjemad. Uden toldvanskeligheder slap vi over grænsen. Vi gjorde et lille ophold i Vejle for at strække benene, handle kunne vi ikke da vor valuta nærmest var opbrugt.

Omkring kl. 18.35 rullede vi ind i Grenaa fyldt med indtryk fra et dejligt tre-dages lejrskoleophold i et land, der engang var en del af Danmark, og som i tidens løb har været kastebold i det politiske spil mellem nationerne.

Nu er det tysk landområde, men er stærkt præget af en gammel dansk kultur, som det er vor pligt at støtte alt hvad vi evner, ikke for at få landet tilbage, men for at opbygge en forpoststilling for vort lands kultur.

Den 10. oktober 1962.